

МІНІСТРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Дніпровський державний технічний університет

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**для виконання курсової роботи
з дисципліни «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня,
які навчаються за ОПП Менеджмент
зі спеціальності 073 Менеджмент**

Затверджено
науково-методичною радою ДДТУ
Протокол № 7 від « 27 » серпня 2025 р.

Кам'янське

2025

Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу Дніпровського державного технічного університету заборонено.

Методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни «Економіка підприємства» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, які навчаються за ОПП Менеджмент зі спеціальності 073 Менеджмент / Укл. Караван Н.А. Кам'янське:ДДТУ, 2025. 38 с.

Укладач: Н.А. Караван, к.е.н., доцент

Відповідальний за випуск:

Г.І. Карімов, к.е.н., доцент
Зав.каф. менеджменту

Рецензент: О.В. Будько, д.е.н., професор

Затверджено на засіданні кафедри менеджменту
Протокол № 11 від 27 серпня 2025 р.

Коротка анотація видання. У методичних вказівках наведені рекомендації щодо змісту, оформлення та основних етапів виконання курсової роботи з дисципліни «Економіка підприємства» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, які навчаються за ОПП Менеджмент зі спеціальності 073 «Менеджмент».

ЗМІСТ

	<i>Стор.</i>
ВСТУП.....	4
1. ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	5
2. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ОКРЕМИХ РОЗДІЛІВ КУРСОВОЇ РОБОТИ	6
3. ЗМІСТ ТА МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ АНАЛІТИКО- РОЗРАХУНКОВОГО РОЗДІЛУ	9
4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	23
5. ЗАХИСТ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	28
6. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	30
ДОДАТКИ	
ДОДАТОК А. Рекомендована тематика курсової роботи	31
ДОДАТОК Б. Зразок Завдання на курсову роботу	32
ДОДАТОК В. План курсової роботи	33
ДОДАТОК Г. Зразок титульного листа курсової роботи	34
ДОДАТОК Д. Приклад оформлення анотації курсової роботи	35
ДОДАТОК Е. Приклад оформлення змісту курсової роботи	36
ДОДАТОК Ж. Приклади оформлення списку використаної літератури	37

ВСТУП

Курсова робота – вид самостійної навчальної роботи студентів, яка визначена освітньою програмою для базових дисциплін спеціальності з метою узагальнення і закріплення знань та придбання практичних навичок розв’язання складних спеціалізованих задач. Курсова робота, як окремий документ освітнього процесу, виконується протягом семестру і оцінюється як окремий модуль.

Курсова робота з дисципліни «*Економіка підприємства*» є обов’язковою навчальною компонентою ОПП Менеджмент, яка входить до циклу професійної підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Мета курсової роботи - поглиблення, закріплення, розширення та систематизація теоретичних знань і практичних навичок, здобутих під час вивчення дисципліни «Економіка підприємства», розвиток у студентів навичок самостійної роботи, вміння формулювати висновки та рекомендації відповідно до теми курсової роботи.

Оскільки основною метою виконання курсової роботи є узагальнення і закріплення знань, що передбачає використання відомих методик розрахунків і відсутність дослідницької складової, курсові роботи не піддають перевірці на наявність плагіату. Дотримання принципів академічної доброчесності забезпечує керівник курсової роботи, починаючи з формулювання завдання, і підтверджується (або не підтверджується) комісією під час захисту.

1 ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота з дисципліни «Економіка підприємства» виконується здобувачем вищої освіти самостійно під керівництвом науково-педагогічного працівника кафедри менеджменту. Обов'язки керівника курсової роботи: допомога студенту у виборі теми і складанні плану курсової роботи; складання завдання та календарного плану виконання курсової роботи; допомога в доборі літературних джерел, які доцільно опрацювати у ході виконання курсової роботи; надання поточних консультацій щодо виконання курсової роботи; контроль за виконанням студентом проміжних етапів роботи; оцінювання курсової роботи.

Організація виконання курсової роботи передбачає: обрання теми курсової роботи; закріплення обраної теми курсової роботи за студентом; виконання курсової роботи протягом семестру; надання роботи керівнику для перевірки і оцінювання можливості захисту; захист курсової роботи перед комісією.

Обрання теми курсової роботи. Тема курсової роботи обирається студентом самостійно. Студент може обрати тему із загального списку (див. ДОДАТОК А), або запропонувати власну тему. Основна вимога вибору - тема курсової роботи повинна відповідати змісту дисципліни «Економіка підприємства».

Тематика курсових робіт з дисципліни «Економіка підприємства» щороку оновлюється і затверджується на засіданні кафедри менеджменту.

Закріплення теми курсової роботи за студентом. Закріплення теми здійснюється у вигляді Завдання на курсову роботу.

Для Завдання на курсову роботу обов'язковими елементами є: адміністративні відомості (назва організації; факультет; кафедра; рівень вищої освіти; спеціальність; освітня програма); завдання на вид роботи, з якої дисципліни та кому видано; тема курсової роботи; крайній термін представлення виконаної роботи; перелік завдань, які повинен виконати студент, включно з вихідними даними, переліком розрахунків та графічних матеріалів; дата видачі завдання; підпис керівника роботи, який видає завдання; підпис виконавця, яким підтверджується ознайомлення та прийняття завдання до виконання. Зразок Завдання на курсову роботу з дисципліни «Економіка підприємства» наведений у ДОДАТКУ Б.

Керівник роботи повинен видати студенту Завдання на курсову роботу не пізніше як за два тижні з початку семестру.

План курсової роботи студент складає самостійно із урахуванням рекомендацій керівника курсової роботи. На підставі плану складається графік виконання курсової роботи. Приклад плану курсової роботи на тему «Ефективність використання основних засобів підприємства та шляхи її підвищення» наведений у ДОДАТКУ В.

Виконання курсової роботи протягом семестру. Виконання курсової роботи передбачає написання наступних складових:

- вступна частина (титольних лист, завдання, анотація, зміст, вступ);

- теоретичний розділ;
- аналітико-розрахунковий розділ;
- проектно-рекомендаційний розділ;
- заключна частина (висновки, перелік посилань, за потреби - додатки).

Загальний обсяг курсової роботи з дисципліни «Економіка підприємства» становить 40-50 сторінок. Розподіл сторінок між основними розділами курсової роботи повинен бути рівномірним.

2. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ОКРЕМИХ РОЗДІЛІВ КУРСОВОЇ РОБОТИ

2.1 Вступна частина

Вступна частина курсової роботи включає наступні елементи: титульна лист, завдання, анотація, зміст, вступ.

Всі структурні елементи вступної та заключної частин, що в сукупності з основною частиною утворюють курсову роботу, як єдиний документ, оформлюють відповідно до загальних вимог, які наведено нижче.

Титульний лист (зразок у ДОДАТКУ Г). На титульному листі курсової роботи повинна бути наведена така адміністративна інформація: назва головної організації; назва організації власника документу; назва факультету; повна назва кафедри, яка здійснює керівництво та захист роботи; вид документу (курсова робота); дані про виконавця (група, підпис, ім'я, прізвище, дата); дані про керівника; місто виконання, рік виконання. В доповнення до цієї інформації вказують з якої дисципліни виконується робота, за якою освітньою програмою, за якою спеціальністю. Далі вказується тема роботи, згідно завдання. У правій частині титульного листа, нижче даних про виконавця, наводять форми для оцінки курсової роботи та дані про членів комісії, яка проводить захист.

Анотація (приклад у ДОДАТКУ Д). Призначена для ознайомлення з курсовою роботою. Вона має бути стислою і містити інформацію, що дозволяє розкрити сутність роботи без детального ознайомлення з нею. Рекомендований обсяг анотації - до 2000 символів. Текст анотації включає послідовність таких складових:

відомості про обсяг роботи: загальна кількість сторінок; кількість ілюстрацій; таблиць; додатків; джерел за переліком посилань;

текст анотації: об'єкт дослідження, згідно завдання; стислий зміст кожного з розділів з зазначенням виконаних робіт та отриманих результатів; додаткові відомості про роботу (чи є робота частиною комплексної роботи, чи виконана вона за рекомендацією або в інтересах підприємства, чи є публікацією);

ключові слова: визначальні терміни, які використовуються інформаційно-пошуковими системами, і характеризують об'єкт та зміст роботи; кількість ключових слів рекомендується до десяти.

Зміст (Приклад у ДОДАТКУ Е). Всі заголовки розділів, підрозділів, пунктів та підпунктів, а також назви інших структурних елементів та додатків, крім титульного листа, завдання та анотації, повинні бути відображені в змісті з зазначенням сторінки, на якій вони починаються.

У **Вступі** обґрунтовується актуальність обраної теми, її наукове та практичне значення, коротко характеризується стан проблеми, формулюються мета і завдання дослідження, визначаються об'єкт, предмет й методи дослідження. В резюме Вступу відзначають доцільність виконання дослідження та значимість очікуваних результатів. Обсяг Вступу 1-2 сторінки.

2.2 Теоретичний розділ

У Теоретичному розділі курсової роботи представляються результати досліджень відповідно до обраної теми курсової роботи, а саме: визначення сутності та основного категорійного апарату певної економічної категорії; результати огляду літературних джерел; узагальнення вітчизняного та закордонного досвіду тощо.

Для написання теоретичного розділу необхідно опрацювати 15-20 літературних джерел за темою курсової роботи. Літературні джерела повинні бути актуальними (видання протягом останніх 5 років).

Відповідно до «Положенні про академічну доброчесність ДДТУ» здобувачі вищої освіти обов'язково повинні дотримуватися правил академічної доброчесності, у тому числі уникати академічного плагіату, та правил посилання на джерела інформації, що використані під час написання курсової роботи.

2.3 Аналітико-розрахунковий розділ

У Аналітико-розрахунковому розділі курсової роботи мають бути представлені результати вирішення розрахункових завдань. Кожне завдання виконується за варіантами відповідно до наведених у розділі цих 3 методичних рекомендацій. Вихідна інформація, необхідна для розрахунків, щороку оновлюється. Варіант розрахункових завдань узгоджується із керівником курсової роботи.

За бажання студент може змінити зміст Аналітико-розрахункового розділу відповідно до обраної теми курсової роботи. Таке рішення необхідно попередньо узгодити із керівником курсової роботи на етапі формулювання Завдання.

2.4 Проєктно-рекомендаційний розділ

У Проєктно-рекомендаційному розділі відповідно до теми курсової роботи обґрунтовуються фактори впливу зовнішнього та внутрішнього середовища,

визначаються наявні резерви, а також пропонуються заходи щодо підвищення ефективності діяльності підприємства.

Приклади заходів по підвищенню ефективності кожного виду ресурсів наведені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Заходи щодо підвищення ефективності ресурсів

<i>Ресурс</i>	<i>Заходи підвищення ефективності використання</i>
Основні засоби	- Планова модернізація та заміна застарілого обладнання - Впровадження систем технічного обслуговування та ремонту - Оптимізація графіків роботи для зменшення простоїв - Раціональна організація виробничих ділянок - Впровадження автоматизованих систем управління виробництвом
Оборотні засоби	- Впровадження систем управління запасами - Оптимізація розміру запасів сировини та готової продукції - Скорочення тривалості виробничого та оборотного циклу - Підвищення точності прогнозування потреб - Вдосконалення логістики та руху матеріалів
Трудові ресурси	- Підвищення кваліфікації працівників - Підвищення ефективності систем мотивації та преміювання - Оптимізація розподілу робочого часу та навантаження - Автоматизація операцій - Вдосконалення нормування праці
Фінансові ресурси	- Бюджетування та контроль витрат - Раціональне розподілення фінансових потоків - Оптимізація структури джерел фінансування - Інвестування в проєкти з високою віддачею - Зменшення фінансових ризиків та кредитних витрат

2.5 Заключна частина

Заключну частину курсової роботи формують наступні елементи: висновки, список використаної літератури, додатки.

Висновки містять перелік отриманих результатів по кожному з розділів основної частини, оцінку відповідності результатів поставленим завданням та оцінку їх значимості. Обсяг Висновків 1-2 сторінки.

Список використаної літератури (приклади у **ДОДАТКУ Ж**) повинен містити перелік усіх першоджерел, на які є посилання у тексті курсової роботи, або які використовувалися для її написання. Список використаної літератури подається відповідно до існуючих стандартів бібліографічного опису. Бібліографічний список слід оформлювати згідно Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

У **Додатках**, які розміщують після переліку посилань, наводять матеріали, що доповнюють текст. Кожен додаток треба починати з нової сторінки з зазначенням угорі посередині сторінки слова «Додаток», його позначення і заголовка.

Додатки позначають літерою Д та однією з великих літер українського алфавіту, яка відображає послідовність згадування додатків у тексті роботи, починаючи з А. Для позначення додатків не використовують літери Ї, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ї. За потреби, позначення додатків може доповнюватись цифрами.

У тексті на всі додатки повинні бути дані посилання.

Усі додатки повинні бути вказані в змісті з зазначенням їх позначення (номеру), назви та номерів сторінок, на яких вони починаються.

3. ЗМІСТ ТА МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ АНАЛІТИКО-РОЗРАХУНКОВОГО РОЗДІЛУ

Аналітико-розрахунковий розділ складається із трьох підрозділів: аналіз майнового стану підприємства; аналіз фінансового стану підприємства; аналіз результатів та ефективності діяльності підприємства.

Аналіз майнового стану підприємства

Майно підприємства – це сукупність матеріальних та нематеріальних цінностей, що належать підприємству і використовуються ним у господарській діяльності для отримання прибутку. Воно відображає економічні ресурси, якими володіє підприємство, і включає різні види активів.

Майновий стан – одна з характеристик фінансового стану підприємства за допомогою якої оцінюється склад, розміщення, структура та динаміка активів (майна) та пасивів (джерел формування майна).

Інформація, необхідна для проведення аналізу структури балансу підприємства міститься у формі № 1 «Баланс». В активі балансу представлені ресурси (майно), контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких очікується приведе до отримання економічних вигод у майбутньому. В пасиві балансу наведена вартість власного капіталу і зобов'язання (джерел формування майна).

Результати горизонтального та вертикального аналізу майна підприємства слід представити у формі таблиці 3.1.

Результати горизонтального та вертикального аналізу джерел формування майна підприємства слід представити у формі таблиці 3.2.

Найбільшу питому вагу у структурі активів промислового підприємства мають основні засоби. В курсовій роботі необхідно розрахувати та проаналізувати: 1) показники оцінки руху основних засобів; 2) показники оцінки функціонального (технічного) стану основних засобів.

Таблиця 3.1 – Форма представлення результатів горизонтального і вертикального аналізу майна підприємства

Стаття активу балансу	Код рядка	На початок періоду		На кінець періоду		Відхилення		
		тис. грн	%	тис. грн	%	абсолютне, тис. грн	відносне, %	частки, в.п.
А	Б	1	2	3	4	5=3-1	6=5/1*100	7=4-2
Майно, всього	1300							
1. Необоротні активи	1095							
1.1 Нематеріальні активи	1000							
1.2 Незавершені капітальні інвестиції	1005							
1.3 Основні засоби	1010							
1.4 Довгострокові біологічні активи	1021							
2. Оборотні активи	1195							
2.1 Запаси	1100							
2.1.1 Виробничі запаси	1101							
2.1.2 Незавершене виробництво	1102							
2.1.3 Готова продукція і товари	1103+ 1104							
2.2 Поточні біологічні активи	1110							
2.3 Поточна дебіторська заборгованість	сума 1125 ÷1155 (без 1136)							
2.4 Грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції	1160+ 1165							
2.5 Витрати майбутніх періодів	1170							
2.6 Інші оборотні активи								
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200							

Таблиця 3.2 – Форма представлення результатів горизонтального і вертикального аналізу джерел формування майна підприємства

Стаття пасиву балансу	Код рядка	На початок періоду		На кінець періоду		Відхилення		
		тис. грн	%	тис. грн	%	абсолютне, тис.грн	відносне, %	частки, в.п.
А	Б	1	2	3	4	5=3-1	6=5/1*100	7=4-2
Джерела формування капіталу, всього	1900							
Власний капітал	1495							
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1595							
Поточні зобов'язання і забезпечення	1695							
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групи вибуття	1700							

Для аналізу руху основних засобів підприємства необхідно розрахувати наступні показники: річний приріст (зменшення) вартості основних засобів за рік; темп зростання (зниження) вартості основних засобів за рік; темп приросту (зменшення) вартості основних засобів за рік; коефіцієнт надходження; коефіцієнт вибуття; період оновлення; коефіцієнт заміни; коефіцієнт розширення; період обороту; середню норму амортизації.

Річний приріст (зменшення), темп зростання (зниження), темп приросту (зменшення) характеризують рівень приросту (зменшення) основних засобів.

Коефіцієнт надходження показує частку вартості основних засобів, які надійшли за рік, у первісній вартості основних засобів на кінець року. Показник характеризує інтенсивність надходження основних засобів.

Коефіцієнт вибуття показує частку вартості основних засобів, які вибули за рік, у первісній вартості основних засобів на початок року. Показник характеризує інтенсивність вибуття основних засобів.

У разі перевищення коефіцієнта надходження над коефіцієнтом вибуття відбувається розширене відтворення основних засобів. Якщо коефіцієнт надходження перевищує коефіцієнт вибуття, визначається показник *періоду оновлення*, який відображає середню кількість років, необхідних для повного оновлення основних засобів. Коли коефіцієнт надходження менший за коефіцієнт вибуття, показник називатиметься *періодом можливого повного вибуття основних засобів*.

Коефіцієнт заміни показує частку основних засобів, які надійшли за рік, спрямовану на просту заміну тих основних засобів, які вибули (у вартісному вираженні), а *коефіцієнт розширення* – частку основних засобів, які надійшли, що забезпечила приріст (розширене відтворення) основних засобів. Сумарне значення коефіцієнтів заміни і розширення становить 100 % (або 1).

Період обороту характеризує середню кількість років, упродовж яких первісна вартість основних засобів у вигляді амортизації переноситься на вироблену продукцію. У динаміці цей показник має зменшуватися. У цьому випадку зростатиме *середня норма амортизації*, що показує середній відсоток нарахування амортизації за всіма групами основних засобів за рік. Цей показник характеризує ефективність амортизаційної політики підприємства.

Для оцінки функціонального (технічного) стану основних засобів підприємства необхідно розрахувати наступні показники: коефіцієнт зносу основних засобів; коефіцієнт придатності основних засобів; частку активної частини основних засобів у загальній їх вартості; коефіцієнт зносу активної частини основних засобів.

Коефіцієнт зносу характеризує частку амортизованої вартості основних засобів в первісній їх вартості, а *коефіцієнт придатності* – частку залишкової вартості в первісній вартості основних засобів. Зниження коефіцієнта зносу (відповідно підвищення коефіцієнта придатності) свідчить про поліпшення функціонального стану основних засобів.

Зростання показника частки активної частини основних засобів у загальній їх вартості є ознакою прогресивності структури основних засобів, підвищення технічної оснащеності підприємства, передумовою більш ефективного використання майна.

Інформація, необхідна для проведення аналізу руху та функціонального стану основних засобів підприємства міститься у формі № 5 «Примітки до річної фінансової звітності». Методичні рекомендації щодо розрахунку показників руху та функціонального стану основних засобів підприємства наведені у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Методика розрахунку показників оцінку руху і функціонального стану основних засобів

№	Найменування показника	Розрахунок
1	2	3
	<i>Вихідні показники, тис.грн</i>	
1	Первісна вартість основних засобів на початок року	Ф5, р.260, гр.3
2	Надійшло за рік	Ф5, р 260, гр.5, 6 (+,-)
3	Вибуло за рік	Ф5, р 260, гр.8, 11, 12
4	Первісна вартість основних засобів на кінець року	Ф5, р 260, гр.14
5	Нараховано амортизації за рік	Ф5, р 260, гр.10

1	2	3
6	Знос основних засобів:	
	а) на початок року	$\Phi 5, p\ 260, \text{зр.} 4$
	а) на кінець року	$\Phi 5, p\ 260, \text{зр.} 15$
7	Первісна вартість активної частини основних засобів:	
	а) на початок року	$\Phi 5, p\ (130+140), \text{зр.} 3$
	б) на кінець року	$\Phi 5, p\ (130+140), \text{зр.} 14$
8	Знос активної частини основних засобів:	
	а) на початок року	$\Phi 5, p\ (130+140), \text{зр.} 4$
	б) на кінець року	$\Phi 5, p\ (130+140), \text{зр.} 15$
	Розрахункові показники	
	<i>Показники руху основних засобів</i>	
9	Річний приріст (+) або зменшення (–), тис. грн	$n.4 - n.1$
10	Темп зростання (зниження), %	$n.4 \div n.1 \times 100$
11	Темп приросту (зменшення), %	$n.10 - 100$
12	Коефіцієнт надходження, %	$n.2 \div n.4 \times 100$
13	Коефіцієнт вибуття, %	$n.3 \div n.1 \times 100$
14	Період оновлення, років	$100 \div (n.12 - n.13)$
15	Коефіцієнт заміни (простого відтворення), %	$n.3 \div n.2 \times 100$
16	Коефіцієнт розширення (розширеного відтворення), %	$n.9 \div n.2 \times 100$
17	Період обороту, років	$((n.1 + n.4) \div 2) \div n.5$
18	Середня норма амортизації, %	$100 \div n.17$
	<i>Показники функціонального стану основних засобів</i>	
19	Коефіцієнт зносу основних засобів, %:	
	а) на початок року	$n.6a \div n.1 \times 100$
	б) на кінець року	$n.6b \div n.4 \times 100$
20	Коефіцієнт придатності основних засобів, %:	
	а) на початок року	$100 - n.19a$
	а) на кінець року	$100 - n.19b$
21	Частка активної частини основних засобів, %:	
	а) на початок року	$n.7a \div n.1 \times 100$
	б) на кінець року	$n.7b \div n.4 \times 100$
22	Коефіцієнт зносу активної частини основних засобів, %:	
	а) на початок року	$n.8a \div n.7a \times 100$
	а) на кінець року	$n.8b \div n.7b \times 100$

Аналіз фінансового стану підприємства

Фінансовий стан підприємства - це комплексна характеристика його фінансової діяльності та можливостей розвитку, яка відображає фінансову стійкість, платоспроможність, забезпеченість підприємства фінансовими ресурсами та ефективність їх використання.

Основою фінансового стану є фінансова стійкість. Підприємство, що має гармонійне співвідношення власних і позикових джерел, не перебуває у надмірній залежності від кредиторів і спроможне забезпечувати розвиток за рахунок власних ресурсів, демонструє сприятливий фінансовий стан.

Фінансова стійкість – це здатність підприємства функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу активів і пасивів у мінливому економічному середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі.

Основна *мета аналізу фінансової стійкості* полягає у визначенні спроможності підприємства протистояти негативній дії зовнішніх і внутрішніх факторів, які впливають на його фінансовий стан. Результатом аналізу фінансової стійкості має бути висновок щодо спроможності підприємства здійснювати ефективну господарську діяльність, отримувати прибуток в умовах економічної самостійності, готовності до погашення своїх боргів, а також щодо вірогідності збереження такого стану підприємства.

Аналіз фінансової стійкості підприємства проводиться у такій послідовності:

розрахунок *системи відносних показників* (фінансово-економічних коефіцієнтів), які характеризують фінансову стійкість підприємства з погляду структури та стану майна і джерел формування капіталу;

розрахунок *системи абсолютних показників*, які характеризують забезпеченість запасів джерелами формування і дають можливість визначити відповідний тип фінансової стійкості підприємства.

Фінансово-економічні коефіцієнти розраховуються як співвідношення абсолютних показників активу і пасиву балансу. За змістом та інформаційним забезпеченням розрахунку відносні показники оцінювання фінансової стійкості поділяють на три групи: показники структури джерел формування капіталу; показники стану оборотних активів; показники стану основного капіталу.

Методика розрахунку фінансово-економічних коефіцієнтів за даними форми № 1 «Баланс» наведена в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Методика розрахунку відносних показників оцінювання фінансової стійкості підприємства

Показники	Розрахунок	Нормативне значення
<i>1. Показники структури джерел формування капіталу</i>		
Коефіцієнт фінансової автономії	$\Phi 1, p. 1495/1900$	$\geq 0,5$
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$\Phi 1, p. (1595+1695+1700)/1900$	$< 0,5$
Коефіцієнт фінансового ризику	$\Phi 1, p. (1595+1695+1700)/1495$	< 1
Коефіцієнт фінансової стабільності	$\Phi 1, p. 1495 / (1595+1695+1700)$	≥ 1
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	$\Phi 1, p. 1595 / (1495+1595)$	зменшення
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань і забезпечень	$\Phi 1, p. 1595 / (1595+1695+1700)$	зменшення
Коефіцієнт поточних зобов'язань і забезпечень	$\Phi 1, p. 1695 / (1595+1695+1700)$	збільшення
Коефіцієнт страхування бізнесу	$\Phi 1, p. 1415 / 1900$	збільшення
Коефіцієнт страхування власного капіталу	$\Phi 1, p. 1415 / 1495$	збільшення
Коефіцієнт страхування зареєстрованого (пайового) капіталу	$\Phi 1, p. 1415 / 1400$	збільшення
<i>2. Показники стану оборотних активів</i>		
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$\Phi 1, p. (1495-1095)/1495$	$> 0,1$
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	$\Phi 1, p. (1495-1095) / 1195$	$\geq 0,1$
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	$\Phi 1, p. (1495-1095) / (1100+1110)$	$\geq 0,5$
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	$\Phi 1, p. 1165 / (1495-1095)$	збільшення
<i>3. Показники стану основного капіталу</i>		
Коефіцієнт майна виробничого призначення	$\Phi 1, p. (1010+1015+1020 +1100+1110) / 1300$	збільшення
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	$\Phi 1, p. 1010 / 1300$	збільшення
Коефіцієнт нагромадження амортизації	$\Phi 1, p. (1012+1002) / (1011+1001)$	зменшення
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	$\Phi 1, p. 1195 / 1095$	збільшення

Розрахунок та аналіз системи **абсолютних показників** дозволяє визначити тип фінансової стійкості підприємства. Вихідна інформація для аналізу міститься у формі № 1 «Баланс» (див. таблицю 3.5).

Таблиця 3.5 - Вихідна інформація для визначення типу фінансової стійкості підприємства

Показник	Умовні позначення	Розрахунок
Власні оборотні кошти	V_{OK}	$\Phi 1, \text{p. (1495–1095)}$
Довгострокові кредити банків	D_K	$\Phi 1, \text{p. 1510}$
Короткострокові кредити банків	K_K	$\Phi 1, \text{p. 1600}$
Запаси і поточні біологічні активи	Z	$\Phi 1, \text{p. (1100+1110)}$

Етапи аналізу.

1. Розрахунок показників, які характеризують наявність відповідних джерел формування запасів:

Наявність власних оборотних коштів для формування запасів	$H_B = V_{OK}$
Наявність власних оборотних коштів і довгострокових кредитів банків для формування запасів: дорівнює сумі попереднього показника та довгострокових кредитів	$H_{BD} = H_B + D_K = V_{OK} + D_K$
Наявність загальної величини джерел формування запасів (власних оборотних коштів, довгострокових і короткострокових кредитів банків): дорівнює сумі попереднього показника та короткострокових кредитів	$H_{BDK} = H_{BD} + K_K = V_{OK} + D_K + K_K$

2. Розрахунок показників забезпеченості запасів відповідними джерелами їх формування:

Надлишок (+), нестача (–) власних оборотних коштів для формування запасів	$Z_B = H_B - Z = V_{OK} - Z$
Надлишок (+), нестача (–) власних оборотних коштів і довгострокових кредитів банків для формування запасів	$Z_{BD} = H_{BD} - Z = (V_{OK} + D_K) - Z$
Надлишок (+), нестача (–) загальної величини джерел формування запасів	$Z_{BDK} = H_{BDK} - Z = (V_{OK} + D_K + K_K) - Z$

Розрахунок трьох показників забезпеченості запасів відповідними джерелами їх формування (Z_B , Z_{BD} , Z_{BDK}) дає змогу класифікувати типи фінансової стійкості підприємства.

3. Визначення типу фінансової стійкості підприємства:

<i>Абсолютна фінансова стійкість</i>	власні оборотні кошти повністю покривають запаси	$\begin{cases} Z_B \geq 0 \\ Z_{ВД} \geq 0 \\ Z_{ВДК} \geq 0 \end{cases}$
<i>Нормально стійкий фінансовий стан</i>	запаси покриваються власними оборотними коштами і довгостроковими кредитами банків	$\begin{cases} Z_B < 0 \\ Z_{ВД} \geq 0 \\ Z_{ВДК} \geq 0 \end{cases}$
<i>Нестійкий фінансовий стан</i>	запаси покриваються за рахунок власних оборотних коштів, довгострокових і короткострокових кредитів банків, тобто за рахунок усіх джерел формування запасів	$\begin{cases} Z_B < 0 \\ Z_{ВД} < 0 \\ Z_{ВДК} \geq 0 \end{cases}$
<i>Кризовий фінансовий стан</i>	запаси не покриваються джерелами їх формування	$\begin{cases} Z_B < 0 \\ Z_{ВД} < 0 \\ Z_{ВДК} < 0 \end{cases}$

Аналіз результатів та ефективності діяльності підприємства

Аналіз результатів та ефективності діяльності підприємства необхідно здійснювати у наступній послідовності:

- аналіз складу та динаміки прибутку;
- аналіз формування прибутку від реалізації продукції та розрахунок показників виробничого, фінансового й виробничо-фінансового левериджу;
- аналіз показників рентабельності;
- факторний аналіз показника «рентабельність власного капіталу» за системою «Дюпон»;
- факторний аналіз показників «поріг рентабельності» та «запас фінансової стійкості».

Фінансові результати діяльності підприємства характеризуються приростом суми власного капіталу (чистих активів), основним джерелом якого є прибуток від операційної, інвестиційної, фінансової діяльності, а також отриманий внаслідок надзвичайних обставин.

Прибуток – частина чистого доходу, який безпосередньо одержують підприємства після реалізації продукції як винагороду за вкладений капітал і ризик підприємницької діяльності. Кількісно він становить різницю між сукупними доходами і сукупними витратами періоду. За складом включених елементів розрізняють валовий (маржинальний) прибуток, фінансовий результат до виплати процентів і податків (брутто-прибуток), прибуток до оподаткування, чистий прибуток.

Інформація, необхідна для проведення аналізу фінансових показників діяльності підприємства міститься у формі № 2 «Звіт про фінансові результати». Основні показники звіту: чистий дохід (виручка); валовий прибуток (збиток); фінансовий результат від операційної діяльності; фінансовий результат до оподаткування; чистий прибуток (збиток). Результати аналізу фінансових результатів діяльності підприємства необхідно представити у формі таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Форма представлення результатів аналізу фінансових результатів діяльності підприємства

Показники	Код рядка	Базовий період	Розрахунковий період	Відхилення	
				тис. грн	%
А	Б	1	2	3=2-1	4=3/1*100
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000				
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050				
Валовий:					
прибуток	2090				
збиток	2095				
Інші операційні доходи	2120				
Адміністративні витрати	2130				
Витрати на збут	2150				
Інші операційні витрати	2180				
Фінансовий результат від операційної діяльності:					
прибуток	2190				
збиток	2195				
Дохід від участі в капіталі	2200				
Інші фінансові доходи	2220				
Інші доходи	2240				
Фінансові витрати	2250				
Втрати від участі в капіталі	2255				
Інші витрати	2270				
Фінансовий результат до оподаткування:					
прибуток	2290				
збиток	2295				
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300				
Чистий фінансовий результат:					
прибуток	2350				
збиток	2355				

Аналіз формування прибутку від реалізації продукції підприємства із визначенням питомої ваги складових частин та їхньої динаміки необхідно представити у формі таблиці 3.7.

Таблиця 3.7 – Форма представлення результатів аналізу прибутку від реалізації продукції

Показники	Код рядка Ф.№2	Базовий період		Розрахунковий період		Відхилення		
		тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	частк и, в.п.
А	Б	1	2	3	4	5=3-1	6=5/1*100	7=4-2
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000							
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050							
3. Адміністративні витрати	2130							
4. Витрати на збут	2150							
5. Повна собівартість реалізованої продукції $5=2+3+4$								
6. Прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) $6=1-5$								
Загальний прибуток	2290							
Чистий прибуток	2350							

Аналіз прибутковості діяльності підприємства слід доповнити розрахунком виробничого, фінансового та виробничо-фінансового левериджу. Рівень виробничого левериджу визначається співвідношенням темпів приросту прибутку від реалізації продукції до темпів приросту обсягу реалізації продукції. Фінансовий леверидж – співвідношення темпів приросту чистого прибутку до темпів приросту загального прибутку до оподаткування. Виробничо-фінансовий леверидж – узагальнюючий показник, який розраховується як добуток показників виробничого та фінансового левериджу.

В процесі аналізу ефективності діяльності підприємства розраховуються наступні показники рентабельності: валова рентабельність, рентабельність продукції, операційна рентабельність, чиста рентабельність, рентабельність активів, рентабельність власного капіталу. Високі значення цих коефіцієнтів свідчать про ефективне управління витратами та здатність підприємства формувати достатній фінансовий результат.

Розрахункові формули основних показників рентабельності наведені у таблиці 3.8.

Таблиця 3.8 – Методика розрахунку показників рентабельності

Показники	Зміст	Розрахунок	Базовий період	Розрахунковий період
Валова рентабельність	Валовий прибуток / Чистий дохід	$\frac{\Phi 2, \text{p. } 2090}{\Phi 2, \text{p. } 2000} * 100$		
Рентабельність продукції	Валовий прибуток / (Собівартість реалізації + Адміністративні витрати + Витрати на збут)	$\frac{\Phi 2, \text{p. } 2090}{\Phi 2, \text{p. } (2050 + 2130 + 2150)} * 100$		
Операційна рентабельність	Операційний прибуток / Чистий дохід	$\frac{\Phi 2, \text{p. } 2190}{\Phi 2, \text{p. } 2000} * 100$		
Чиста рентабельність (рентабельність продажу)	Чистий прибуток / Чистий дохід	$\frac{\Phi 2, \text{p. } 2350}{\Phi 2, \text{p. } 2000} * 100$		
Рентабельність активів	Чистий прибуток / Середньорічна вартість активів	$\frac{\Phi 2, \text{p. } 2350}{\Phi 1, \text{p. } 1300 (\text{с. } 3 + \text{с. } 4)/2} * 100$		
Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток / Середньорічний власний капітал	$\frac{\Phi 2, \text{p. } 2350}{\Phi 2, \text{p. } 1495 (\text{с. } 3 + \text{с. } 4)/2} * 100$		

Факторний аналіз «рентабельності власного капіталу» за системою «Дюпон» передбачає визначення наступних показників: нетто-прибутковість власного капіталу, нетто-прибутковість продажів, оборот активів, нетто-прибутковість активів та коефіцієнта капіталізації. Методика проведення та форма представлення результатів факторного аналізу «рентабельності власного капіталу» наведена у таблиці 3.9.

Таблиця 3.9 – Методика та форма представлення результатів факторного аналізу показника «рентабельність власного капіталу» за системою «Дюпон»

Показник		Базовий період	Розрахунковий період	Відхилення
Нетто-прибутковість власного капіталу (НПВК)	$\Phi 2, \text{p. } 2350 / \Phi 1, \text{p. } 1495$			
Нетто-прибутковість продажів (НППр)	$\Phi 2, \text{p. } 2350 / \Phi 2, \text{p. } 2000$			
Оборот активів (ОА)	$\Phi 2, \text{p. } 2000 / \Phi 1, \text{p. } 1300$			
Нетто-прибутковість активів (НПА)	$\Phi 2, \text{p. } 2350 / \Phi 1, \text{p. } 1300$			
Коефіцієнт капіталізації (К)	$\Phi 1, \text{p. } 1300 / \Phi 1, \text{p. } 1495$			
Зміна нетто-прибутковості власного капіталу, разом у тому числі за рахунок зміни:				
Нетто-прибутковості активів	$\Delta \text{НПВК}_{\text{НПА}} = (\text{НПА}_1 - \text{НПА}_0) * K_0$			
Коефіцієнта капіталізації	$\Delta \text{НПВК}_K = (K_1 - K_0) * \text{НПА}_1$			
Зміна нетто-прибутковості активів, разом у тому числі за рахунок зміни:				
Нетто-прибутковості продажів	$\Delta \text{НПА} = (\text{НППр}_1 - \text{НППр}_0) * \text{АО}_0$			
Обороту активів	$\Delta \text{НПА} = (\text{ОА}_1 - \text{ОА}_0) * \text{НППр}_1$			

З точки зору аналізу фінансових результатів діяльності підприємства важливе значення має розрахунок та факторний аналіз показників «*порог рентабельності*» та «*запас фінансової стійкості*».

Порог рентабельності (беззбитковий обсяг продажу, точка беззбитковості, точка рівноваги, точка самоокупності) – вартісний показник, який характеризує суму операційного доходу, що забезпечує повне покриття операційних витрат, тобто беззбитковість операційної діяльності підприємства. Чим менша величина порогу рентабельності, тим більш фінансово стійким є підприємство.

Запас фінансової стійкості – це відносний показник, який характеризує максимально допустимий відсоток зменшення фактичного операційного доходу доти, доки операційна діяльність залишатиметься беззбитковою. Чим вище значення запасу фінансової стійкості, тим більш фінансово стійким є підприємство з погляду забезпечення прибутковості операційної діяльності, тим менший ризик настання збитковості. Різниця між операційним доходом і порогом рентабельності називається *зоною фінансової стійкості або запасом міцності*. Вихідна інформація для розрахунку показників «*порог рентабельності*» і «*запас фінансової стійкості*» наведена у таблиці 3.10.

Таблиця 3.10 - Вихідна інформація для розрахунку показників «*порог рентабельності*» та «*запас фінансової стійкості*»

Показники	Умовні позначення	Розрахунок (Форма № 2, рядки)	Базовий період	Розрахунковий період	Відхилення
Операційний дохід	ОД	2000+2120			
Операційні витрати	ОВ	2050+2130+2150+2180			
у тому числі:					
змінні витрати	ЗВ	2050×((2500+2505+2510)÷2550)+2180			
постійні витрати	ПВ	(2050×((2515+2520)÷2550)+2130+2150			
Маржинальний дохід	МД	ОД – ЗВ			
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	П	2190 (2195)			

Модель для факторного аналізу показника «*порог рентабельності*» має наступний вигляд:

$$ПР = \frac{ПВ}{КМД} = \frac{ПВ}{МД/ОД} = \frac{ПВ*ОД}{МД} = \frac{ОД*ПВ}{ОД-ЗВ} \quad (3.1)$$

Таким чином, модель дозволяє врахувати вплив на зміну показника «*порог рентабельності*» трьох факторів: операційного доходу, постійних витрат та змінних витрат.

Для проведення факторного аналізу доцільно скористатися способом ланцюгових підстановок, який передбачає розрахунок умовних значень результативного показника. Розрахункові формули для проведення факторного аналізу показника «*порог рентабельності*» наведені у таблиці 3.11.

Таблиця 3.11 – Методика факторного аналізу показника «*пори́г рентабельності*»

Показники	Розрахунок
Умовний показник 1	$ПР(ум1) = \frac{ОД1 * ПВ0}{ОД1 - ЗВ0}$
Умовний показник 2	$ПР(ум2) = \frac{ОД1 * ПВ1}{ОД1 - ЗВ0}$
Загальна зміна показника « <i>пори́г рентабельності</i> »	$\Delta ПР = ПР1 - ПР0$
у тому числі за рахунок факторів:	
• операційного доходу	$\Delta ПР(ОД) = ПР(ум1) - ПР0$
• постійних витрат	$\Delta ПР(ПВ) = ПР(ум2) - ПР(ум1)$
• змінних витрат	$\Delta ПР(ЗВ) = ПР1 - ПР(ум2)$
Перевірка	$\Delta ПР = \Delta ПР(ОД) + \Delta ПР(ПВ) + \Delta ПР(ЗВ)$

Умовні позначення:

ОД0, ОД1 - операційний дохід у базовому та розрахунковому періодах відповідно;

ПВ0, ПВ1 – постійні витрати у базовому та розрахунковому періодах відповідно;

ЗВ0 – змінні витрати у базовому періоді

ПР0, ПР1 – поріг рентабельності у базовому та розрахунковому періодах відповідно

Модель факторного аналізу показника «*запас фінансової стійкості*» також дозволяє врахувати вплив трьох факторів: операційний дохід, постійні витрати, змінні витрати:

$$ЗФС = \frac{ОД-ПР}{ОД} * 100 = \frac{ОД - \frac{ОД*ПВ}{ОД-ЗВ}}{ОД} * 100 = (1 - \frac{ПВ}{ОД-ЗВ}) * 100 = \frac{ОД-ПВ-ЗВ}{ОД-ЗВ} * 100 \quad (3.2)$$

Розрахункові формули для проведення факторного аналізу показника «*запас фінансової стійкості*» наведені у таблиці 3.12.

Таблиця 3.12 – Методика факторного аналізу показника «*запас фінансової стійкості*»

Показник	Розрахунок
Умовний показник 1	$ЗФС(ум1) = \frac{ОД1 - ПВ0 - ЗВ0}{ОД1 - ЗВ0} * 100$
Умовний показник 2	$ЗФС(ум2) = \frac{ОД1 - ПВ1 - ЗВ0}{ОД1 - ЗВ0} * 100$
Загальна зміна показника	$\Delta ЗФС = ЗФС1 - ЗФС0$
у тому числі за рахунок факторів:	
• операційного доходу	$\Delta ЗФС(ОД) = ЗФС(ум1) - ЗФС0$
• постійних витрат	$\Delta ЗФС(ПВ) = ЗФС(ум2) - ЗФС(ум1)$
• змінних витрат	$\Delta ЗФС(ЗВ) = ЗФС1 - ЗФС(ум2)$
Перевірка	$\Delta ЗФС = \Delta ЗФС(ОД) + \Delta ЗФС(ПВ) + \Delta ЗФС(ЗВ)$

Умовні позначення:

ЗФС0, ЗФС1 – запас фінансової стійкості у базовому та розрахунковому періодах відповідно

Аналітико-розрахунковий розділ курсової роботи повинен закінчуватися детальними висновками.

4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Загальні вимоги до викладання тексту

Курсова робота - цілісний текстовий документ, виконаний з використанням комп'ютерного набору та комп'ютерних засобів друку.

Для набору основного тексту рекомендується використовувати текстовий редактор Microsoft Word. Налаштування параметрів сторінки та тексту:

формат А4; верхнє та нижнє поля – 20 мм, ліве поле – 25 мм, праве поле – 10 мм;

шрифт – Times New Roman, 14 пт;

інтервал – полуторна міжрядкова відстань, відступ зліва і справа – 0, відступ першого рядка (абзацу) – 1,25 см.

Використання сканованих або копійованих іншим способом матеріалів не допускається, за винятком рисунків – з обов'язковим посиланням на джерело інформації.

Текст повинен бути написаний чіткою і ясною літературною державною мовою без граматичних і стилістичних помилок.

Текст викладається, як правило, в безособовій формі, наприклад, «передбачено»; «приймаємо», «умови виконуються». ...

Викладення від першої особи однини не допускається (крім цитат). Наприклад, не можна писати: «Я в своїй роботі вирішив ...».

В тексті (крім цитат) не допускається: вживати звороти розмовної мови; вживати застарілі та жаргонні терміни і вислови; вживати скорочені слова, крім встановлених чинними стандартами і загальноприйнятими у літературній мові.

В тексті, за винятком формул, таблиць і рисунків, не допускається: вживати математичний знак мінус (-) перед від'ємними величинами (треба писати слово «мінус»); вживати без числових значень знаки $<$, $>$, $\leq$, $\geq$, $=$, $\neq$, $\%$, №..

В тексті не допускається вживання позасистемних одиниць вимірювання фізичних величин, слід використовувати лише одиниці передбачені міжнародною системою одиниць вимірювань (СІ).

Якщо в тексті наводиться ряд числових значень, виражених в однакових одиницях, то позначення одиниці вказують тільки після останнього числового значення, наприклад, ... 1,50; 1,75; 2,00 м ... або ... від 1 до 5 мм.

Числові значення величин треба зазначати з необхідною точністю, при цьому в рядах величин (в тому числі в таблицях) здійснюють вирівнювання числа знаків після десяткової коми, наприклад: 1,50; 1,75; 2,00.

Рекомендується використовувати математичне округлення з тим, щоб кількість значимих цифр числа становила до чотирьох. Наприклад, правильно буде: «продуктивність цеху становить 1,55 млн. т на рік», а «продуктивність цеху становить 1 549 065 т на рік» буде неправильно.

Текст курсової роботи, як основний структурний елемент, поділяють на змістові розділи (частини) зі збереженням цілісності всієї роботи. Розділи можуть поділятися на підрозділи, пункти та підпункти. За наявності такого поділу кожна структурна одиниця повинна включати не менше двох структурних одиниць нижчого рівня.

Для позначення переліків у межах тексту структурних одиниць будь-якого рівня використовувати засоби Word, обираючи символи, цифри або літери.

Заголовки розділів набирають (друкують) великими літерами, розміщуючи їх симетрично тексту. Якщо заголовок складається з кількох речень, їх розділяють крапкою.

Заголовки підрозділів набирають малими літерами (крім першої) і теж розміщують їх симетрично тексту. Заголовки пунктів та підпунктів набирають малими літерами і розміщують їх разом з номером з абзацу.

В заголовках всіх структурних одиниць не допускаються переноси слів. Крапка в кінці заголовка не ставиться.

Кожен розділ починають з нового аркуша. Інші структурні одиниці розміщують з абзацу, відділяючи їх від попереднього тексту пустим рядком. Після заголовків підрозділів, пунктів та підпунктів на сторінці повинно бути принаймні два рядки тексту.

Нумерація сторінок курсових робіт та кваліфікаційних робіт наскрізна, починаючи з титульного листа. Номер сторінки на титульному листі та завданні не вказують, але враховують. Номер сторінки розміщують в середині верхньої частини аркуша над текстом. Для нумерації сторінок використовують арабські цифри без супутніх позначок.

Побудова та оформлення таблиць

Таблиці застосовують для представлення переважно цифрових даних, забезпечуючи наочність, компактність та можливість порівняння.

Кожну таблицю наводять безпосередньо після першого посилання на неї в тексті роботи або на початку наступної сторінки.

Кожна таблиця повинна мати номер та назву. Номера таблиць позначають двома числами, використовуючи арабські цифри. Перше число номеру відповідає номеру розділу, друге – порядковому номеру таблиці у межах розділу. Ці числа розділяють крапкою. Назва таблиці має відображати її зміст, бути конкретною та стислою.

Заголовки таблиці, її граф і рядків пишуть в однині без крапки в кінці. Заголовки граф і рядків таблиці пишуть з великої літери, а підзаголовки – з малої літери, якщо вони складають одне речення з заголовком, або з великої, якщо вони мають самостійне значення. Заголовки граф можуть бути записані паралельно рядкам таблиці чи перпендикулярно до них.

Поділяти заголовки боковика і граф діагональною лінією не допускається.

Графу «Номери по порядку» в таблицю включати не допускається. За необхідності нумерацію рядків зазначають безпосередньо перед їх заголовком.

Якщо всі показники, наведені в таблиці, виражені в однакових одиницях вимірювання, то найменування цієї одиниці (без скорочення) розміщують над таблицею в окремому рядку, а при перенесенні таблиці – над кожною її частиною.

Допускається розміщувати таблицю уздовж довгої сторони аркуша (альбомне розташування) таким чином, щоб дані можна було вільно прочитати повернувши переплетену кваліфікаційну роботу на 90 градусів за годинниковою стрілкою.

Якщо розмір таблиці за кількістю рядків перевищує одну сторінку, її продовжують на наступній сторінці, зазначивши над продовженням «Продовження таблиці N.N». При перенесенні таблиці допускається її головку замінювати номерами граф, які вказані для них у першій частині таблиці.

Якщо розмір таблиці перевищує сторінку за кількістю граф (стовпців), її продовжують на тій самій або наступній сторінці, зазначивши «Продовження таблиці N.N», повторивши боковик і продовжуючи нумерацію граф.

Приклад побудови таблиці

Таблиця 2.3 - Залежність між множниками нарощування та дисконтування

Пряма величина	Обернена величина
$FM1(i, n) = (1 + i)^n$	$FM2(i, n) = \frac{1}{FM1(i, n)} = \frac{1}{(1 + i)^n}$
$FM3(i, n) = \left[\frac{(1 + i)^n - 1}{i} \right]$	$FM5(i, n) = \frac{1}{FM3(i, n)} = \frac{i}{(1 + i)^n - 1}$
$FM4(i, n) = \frac{1 - (1 + i)^{-n}}{i}$	$FM6(i, n) = \frac{1}{FM4(i, n)} = \frac{i}{1 - (1 + i)^{-n}}$

Формули та розрахунки

Формули, рівняння, тотожності та нерівності, як символічний запис інформації, наводять у тексті окремим рядком з вирівнюванням по центру.

Громіздкі формули можуть розміщуватись на кількох рядках з перенесенням по знаку операції. При переході формули на наступний рядок по знаку множення, поділ здійснюють застосовуючи знак «×».

Послідовність використання формул включає наведення самої формули, пояснення символів, якими позначаються величини у формулі, пояснення числових значень цих величин за умов, для яких виконується розрахунок, наведення формули з числовими значеннями величин та отриманого результату

розрахунку.

Всі символи, які входять до формули, повинні бути пояснені безпосередньо після формули або групи формул, якщо вони не були пояснені у попередньому тексті або переліку позначень. Пояснення кожного символу треба наводити з нового рядка, причому перший рядок пояснення повинен починатися зі слова «де» без двокрапки після нього.

За значної кількості однотипних обчислень допускається приводити тільки розрахункову формулу і таблицю результатів обчислень з посиланням на неї в тексті.

Для позначення величин, які використовуються у формулах та розрахунках, слід використовувати однотипний шрифт, тобто або латинський, з доповненням з грецьких літер, або кириличний. Змішування шрифтів неприпустимо. Наприклад, неправильне позначення середньої величини – $V_{сер}$; правильне позначення цієї величини – V_{aver} або V_m .

Для зручності посилання на формули, їх нумерують в межах кожного розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номеру формули у межах розділу, розділених крапкою. Номер формули записують у круглих дужках в кінці рядка праворуч. Посилання на формули в тексті також наводять у круглих дужках, наприклад, «... у формулі (3.1)».

Приклад запису формули:

$$OF^{П(Ф)} = OF^{П(Ф)}_{np} + \sum \frac{OF^{П(Ф)}_{ев} * n^{П(Ф)}}{12} - \sum \frac{OF^{П(Ф)}_в * (12 - n^{П(Ф)})}{12}, \quad (1.3)$$

де $OF^{П(Ф)}_{np}$ – вартість основних фондів на початок року за планом (фактична), тис.грн.;

$OF^{П(Ф)}_{ев}$ – вартість основних фондів, що надійшли протягом року за планом (фактично), тис.грн.;

$OF^{П(Ф)}_в$ – вартість основних фондів, що вибули протягом року за планом (фактично), тис.грн.;

$n^{П(Ф)}$ – кількість місяців роботи основних фондів, що надійшли протягом року за планом (фактично).

Оформлення ілюстрацій

Текст курсової роботи може містити ілюстрації у вигляді схем, графіків, діаграм, фотографій тощо. Всі ілюстрації називають рисунками.

Рисунки повинні бути виконані якісно і забезпечувати просте й однозначне сприйняття наведеної інформації. Допускається використання різних кольорів.

Рисунки розміщують, як правило, на окремих аркушах. Допускається розміщення на одному аркуші кількох рисунків, а також розміщення невеликих рисунків безпосередньо в тексті.

Рисунки в тексті нумерують у межах кожного розділу двома числами – номером розділу та порядковим номером рисунку, розділених крапкою. Номер

рисунку у додатках складається з літерного позначення додатку та порядковим номером рисунку в межах додатку.

На всі рисунки повинні бути посилання в тексті, наприклад, «... наведено на рисунку 1.2».

Кожен рисунок повинен мати найменування, яке характеризує зміст зображення. Слово «Рисунок», його номер та найменування розміщують під рисунком і розташовують таким чином: «*Рисунок 2.1 – Схема розподілу...*». Після найменування рисунка крапку не ставлять.

За необхідності, між зображенням і номером та найменуванням рисунку, розміщують пояснювальні дані («легенду»). Допускається розміщення легенди в межах координатних осей, за умови, що легенда не перекриває криві, зображені на графіку.

Графіки, як правило, повинні мати координатні осі і координатну сітку. На гістограмах, кругових (секторних) діаграмах і т. п. допускаються координатні осі. Допускається не зображати координатну сітку, за умови що масштаб величин визначений іншим способом.

На координатних осях графіку необхідно наносити значення змінних величин у вигляді шкал у лінійному або нелінійному масштабі. Поряд з поділками координатної сітки та (або) з ділильними штрихами шкали повинні бути вказані відповідні значення величин.

Допускається використовувати додаткові ділильні штрихи без написання відповідних їм значень. Якщо початок відліку обох шкал - нуль, його зазначають один раз у точці перетину шкал. Числа біля шкал треба розміщувати поза полем графіка і розташовувати горизонтально. Допускається паралельно основній шкалі графіка розміщувати додаткові шкали.

Найменування фізичної величини, яка відкладена на графіку, пишуть текстом паралельно шкалі. Позначення одиниці фізичної величини (якщо вона має розмірність) зазначають після її найменування через кому. Літерне позначення величини (за необхідності) вказують перед позначенням одиниці, виділяючи комами. Напис розміщують поза полем графіка. В кінці напису крапку не ставлять.

Осі шкал виконують суцільною основною лінією, координатну сітку і ділильні штрихи – суцільною тонкою лінією, криві на полі графіку виконують суцільною лінією приблизно удвічі товщою за основну лінію.

Якщо на графіку зображено дві або більше кривих, допускається виконувати їх лініями різного типу, зокрема, суцільними, штриховими та ін., з різними маркерами для точок на кривих або різного кольору.

Перетин ліній і написів не допускається. При нестачі місця в лінії роблять розрив.

«Легенда» з поясненнями позначення на графіку може бути розміщена на полі графіку або над найменуванням рисунку.

Приклад побудови рисунка:

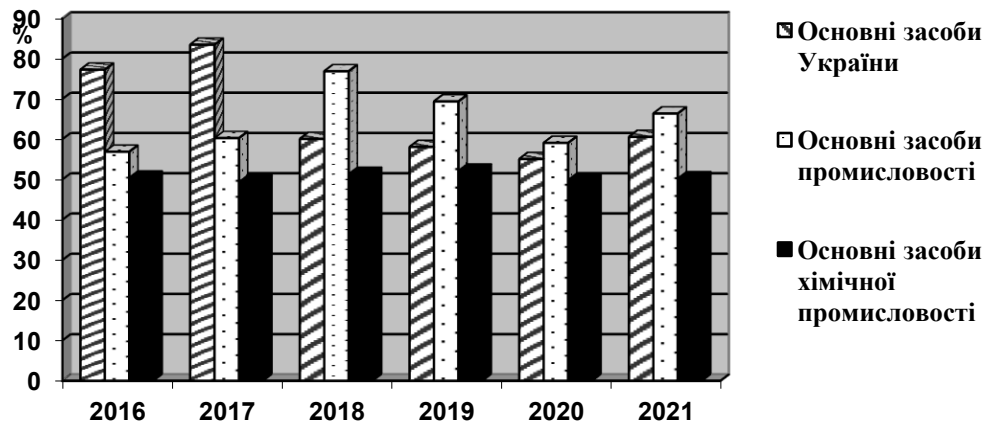

Рисунок - 1.2. Динаміка зносу основних засобів

5. ЗАХИСТ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Позитивна оцінка курсової роботи науковим керівником є підставою для допуску студента до захисту.

Максимальна кількість балів, на які може бути оцінена курсова робота науковим керівником до її захисту, становить 85 балів.

Захист курсової роботи проводиться перед комісією у складі трьох науково-педагогічних працівників кафедри менеджменту, у тому числі керівника курсової роботи.

Склад комісії призначається розпорядженням по факультету ЕСК.

Для захисту курсової роботи студент готує доповідь та ілюстративний матеріал 3-5 листів, на яких представляє важливу (узагальнену) інформацію з кожного розділу роботи.

Для презентації результатів дослідження бажано використати мультимедійні засоби.

Захист курсової роботи складається з наступних етапів:

виступ студента із доповіддю (до 10-15 хвилин);

відповіді на питання членів комісії;

оцінювання захисту.

Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за захист курсової роботи, становить 15 балів.

Максимальна кількість балів за виконану та захищену курсову роботу становить 100 балів.

Шкала оцінювання курсової роботи

Предмет оцінювання	Критерії оцінювання (бали)	Макс. бали	Відмінно (90–100)	Добре (75–89)	Задовільно (60–74)
1. Загальні вимоги	Ступінь самостійності виконання дослідження та оригінальність курсової роботи (до 5 балів). Відповідність змісту курсової роботи темі та завданню (до 5 балів)	10	9–10	8	6–7
2. Теоретичний розділ	Повнота літературного огляду, наявність авторського аналізу літературних джерел (до 10 балів). Наявність та коректність цитувань (до 10 балів). Чіткість, послідовність і логічність викладу матеріалу (до 5 балів)	25	23–25	19–22	15–18
3. Аналітико-розрахунковий розділ	Якість аналітичних розрахунків та точність факторного аналізу з врахуванням впливу зовнішніх й внутрішніх чинників (до 10 балів). Наявність обґрунтованих висновків й управлінських рекомендацій за результатами аналітичних розрахунків (до 10 балів).	20	18–20	15–17	12–14
4. Проектно-рекомендаційний розділ	Наявність обґрунтованих пропозицій щодо удосконалень відповідно до теми та завдання курсової роботи (до 10 балів). Рівень практичної значущості рекомендацій (до 10 балів)	20	18–20	15–17	12–14
5. Якість оформлення	Відповідність методичним вимогам (до 5 балів) Відповідність «Інструкції з оформлення кваліфікаційних та курсових робіт (проектів) здобувачами вищої освіти першого та другого рівнів. Кам'янське. ДДТУ. 2024» (до 5 балів)	10	9–10	8	6–7
6. Захист курсової роботи	Рівень вичерпності та лаконічності доповіді (до 5 балів). Рівень презентації результатів дослідження, використання мультимедійних засобів (до 5 балів); Повнота та правильність відповідей на запитання членів комісії (до 5 балів)	15	14–15	12–13	9–11
Разом		100	90–100	75–89	60–74

6. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Економіка підприємства: підручник / за заг. ред. Л. Г. Ліпич. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 768 с.
2. Економіка підприємства: підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. 700 с.
3. Економіка підприємства: підручник : у 3 ч. Ч. 1 / А. А. Мазаракі, Г. В. Блакита, Г. В. Ситник та ін.; за заг. ред. А. А. Мазаракі. Київ: Держ. торг.-екон. ун-т, 2022. 432 с.
4. Економіка підприємства: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти / Н. Ю. Рекова, Є. О. Підгора, В. В. Ровенська, В. С. Рижиков, О. В. Латишева, І. Ю. Єрфорт, Т. П. Гітіс, І. І. Смирнова, С. В. Касьянюк. К: ДДМА, 2021. 236 с.
5. Економіка підприємства: практикум: навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за освіт. програмами «Менеджмент і бізнес-адміністрування», «Менеджмент міжнародного бізнесу», «Логістика», спец. 073 Менеджмент / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: А. В. Кваско, О. В. Гук. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. 90 с
6. Економіка підприємства: практикум / Г. В. Соломіна. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 142 с.
7. Конкурентоспроможність підприємства: навчальний посібник / І.А. Дмитрієв, І.М. Кирчата, О.М. Шершенюк. Х.: ФОП Бровін О.В., 2020. 340 с
8. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астрія», 2020. 434 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Рекомендована тематика курсової роботи

<i>№</i>	<i>Тема курсової роботи</i>
1	Ефективність використання основних засобів підприємства та шляхи її підвищення
2	Вплив відтворювальної політики основних засобів на прибутковість діяльності підприємства
3	Формування та використання виробничої потужності підприємства
4	Управління оборотними засобами як фактор забезпечення ефективності їх використання
5	Кадровий потенціал підприємства та шляхи його розвитку
6	Мотивація та стимулювання праці як фактор підвищення продуктивності персоналу
7	Вдосконалення системи управління персоналом на промисловому підприємстві
8	Економічні аспекти управління асортиментною політикою підприємства
9	Продукція в системі маркетингу підприємства
10	Система управління якістю як фактор забезпечення конкурентоспроможності продукції
11	Оптимізація управління витратами в системі формування прибутку підприємства
12	Аналіз та оптимізація факторів, що впливають на прибутковість підприємства
13	Джерела фінансування та оптимізація структури капіталу підприємства
14	Аналіз та шляхи підвищення ефективності діяльності промислового підприємства
15	Антикризове управління підприємством
16	Управління конкурентоспроможністю підприємства
17	Економічна безпека та антикризова діяльність підприємства
18	Розробка та реалізація стратегії розвитку підприємства в умовах ринкової конкуренції
19	Основні фактори та напрями економічного зростання промислового підприємства

ДОДАТОК Б

ЗРАЗОК ЗАВДАННЯ НА КУРСОВУ РОБОТУ

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет	Економіки та соціальних комунікацій
Кафедра	Менеджменту
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Спеціальність	0 7 3 Менеджмент
Освітня програма	Менеджмент

ЗАВДАННЯ

на курсову роботу з дисципліни

«Економіка підприємства»

здобувачу вищої освіти

Петренку Ігорю Олеговичу

на тему:

**«Ефективність використання основних засобів підприємства
та шляхи її підвищення»**Строк подання здобувачем освіти виконаної роботи: 18 грудня 2025 рокуВихідні дані курсової роботи: Методичні вказівки для виконання курсової роботи з
дисципліни «Економіка підприємства» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня

Основні розділи курсової роботи (перелік питань, що підлягають опрацюванню):

1. Теоретичний розділ. Економічна сутність категорії «основні засоби». Зношування основних засобів: причини, наслідки та вплив на формування фінансових результатів діяльності підприємства. Методичне забезпечення оцінки складу та ефективності використання основних засобів підприємства
2. Аналітико-розрахунковий розділ (Варіант 3). Аналіз майнового стану підприємства. Аналіз фінансового стану підприємства. Аналіз результатів та ефективності діяльності підприємства
3. Проєктно-рекомендаційний розділ Дослідження внутрішніх та зовнішніх факторів формування рівня ефективності використання основних засобів підприємства. Обґрунтування заходів щодо підвищення рівня ефективності використання основних засобів підприємства

Дата видачі завдання 10 вересня 2025 року

Керівник курсової роботи Наталія КАРАВАН
(підпис) ім'я, прізвище

Здобувач вищої освіти Ігор ПЕТРЕНКО
(підпис) ім'я, прізвище

ДОДАТОК В

ПЛАН КУРСОВОЇ РОБОТИ

***Приклад плану курсової роботи на тему:
«Ефективність використання основних засобів підприємства
та шляхи її підвищення»***

1 ТЕОРЕТИЧНИЙ РОЗДІЛ

- 1.1. Економічна сутність категорії «основні засоби»
- 1.2 Зношування основних засобів: причини, наслідки та вплив на формування фінансових результатів діяльності підприємства
- 1.3 Методичне забезпечення оцінки складу та ефективності використання основних засобів підприємства

2 АНАЛІТИКО-РОЗРАХУНКОВИЙ РОЗДІЛ

- 2.1 Аналіз майнового стану підприємства
- 2.2 Аналіз фінансового стану підприємства
- 2.3 Аналіз результатів та ефективності діяльності підприємства

3 ПРОЄКТНО-РЕКОМЕНДАЦІЙНИЙ РОЗДІЛ

- 3.1 Дослідження внутрішніх та зовнішніх факторів формування рівня ефективності використання основних засобів підприємства
- 3.2 Обґрунтування заходів щодо підвищення рівня ефективності використання основних засобів підприємства

ДОДАТОК Г

ЗРАЗОК ТИТУЛЬНОГО ЛИСТА КУРСОВОЇ РОБОТИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Дніпровський державний технічний університет

Факультет економіки та соціальних комунікацій

Кафедра менеджменту

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни *«Економіка підприємства»*
за освітньо-професійною програмою «Менеджмент»
спеціальності 073 Менеджмент
на тему: *«Ефективність використання основних засобів
підприємства та шляхи її підвищення»*

Керівник роботи:

Наталія КАРАВАН

дата

підпис

ім'я, прізвище

Виконав: здобувач вищої
освіти групи МЕН-24-1д

Ігор ПЕТРЕНКО

Оцінка за результатами захисту

- національна шкала _____
- кількість балів _____
- за шкалою ЄКТС _____

Комісія у складі:

головуючий _____ **Геннадій КАРІМОВ**
(підпис, дата) (ім'я прізвище)

керівник роботи _____ **Наталія КАРАВАН**
(підпис, дата) (ім'я прізвище)

доцент каф. менеджменту _____ **Олена КОВАЛЕНКО**
(підпис, дата) (ім'я прізвище)

ДОДАТОК Д
ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ АНОТАЦІЇ
КУРСОВОЇ РОБОТИ

АНОТАЦІЯ

Курсова робота: 47 сторінок; 10 рис.; 13 табл.; 25 джерел інформації; 3 додатки.

Об'єкт – основні засоби підприємства та процеси їх використання у виробничій діяльності.

Предмет - ефективність використання основних засобів, фактори, що впливають на її рівень, та методи підвищення продуктивності та рентабельності основних засобів.

В теоретичному розділі курсової роботи наведено

В аналітично-розрахунковому розділі курсової роботи представлено

В проєктно-рекомендаційному розділі курсової роботи представлено;
запропоновано....

Ключові слова: основні засоби, зношування, аналіз, ефективність використання, фактори формування

ДОДАТОК Е

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ЗМІСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

ЗМІСТ

Стор.

ВСТУП

1 ТЕОРЕТИЧНИЙ РОЗДІЛ

1.2. Економічна сутність категорії «основні засоби»

1.2 Зношування основних засобів: причини, наслідки та вплив на формування фінансових результатів діяльності підприємства

1.3 Методичне забезпечення оцінки складу та ефективності використання основних засобів підприємства

2 АНАЛІТИКО-РОЗРАХУНКОВИЙ РОЗДІЛ

2.1 Аналіз майнового стану підприємства

2.2 Аналіз фінансового стану підприємства

2.3 Аналіз результатів та ефективності діяльності підприємства

3 ПРОЄКТНО-РЕКОМЕНДАЦІЙНИЙ РОЗДІЛ

3.1 Дослідження внутрішніх та зовнішніх факторів формування ефективності використання основних засобів підприємства

3.2 Обґрунтування заходів щодо підвищення рівня ефективності використання основних засобів підприємства

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ДОДАТКИ

ДОДАТОК Ж

**ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ
СПИСКУ ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

відповідно до Національного стандарту України
ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила
складання. Київ, 2016. 16 с. (Інформація та документація)

<i>Вид джерела</i>	<i>Приклад оформлення</i>
Книга	Гриценко А. А. Економічна безпека держави та фінансова стабільність. Київ: Інтерсервіс, 2021. 280 с.
	Кузьмін О. Є., Григоренко О. І. Менеджмент підприємства в умовах цифровізації економіки. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2022. 350 с.
	Петренко Л. М., Савчук О. В., Мельник Т. В. Сучасні підходи до оцінки кредитоспроможності позичальників. Київ: КНЕУ, 2021. 220 с.
Стаття у журналі	Коваленко П. В. Особливості оцінки інвестиційних ризиків в умовах нестабільності. <i>Фінанси України</i> . 2022. № 4. С. 45–56.
Стаття у збірнику наукових праць	Марченко С. М. Цифровізація банківського сектору: ризики та можливості. <i>Сучасні тенденції розвитку фінансової системи: зб. наук. пр.</i> Київ: КНЕУ, 2021. С. 120–128.
Електронне джерело	Ліганенко І. В., Дарушин О.В., Ніколаєв О.І. Особливості ціноутворення на виробничих підприємствах в умовах економічної нестабільності. <i>Економіка та суспільство</i> , 2024. № 61 URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3795 (дата звернення: 05.09.2025)

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни
«Економіка підприємства» для здобувачів вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня, які навчаються за ОПП Менеджмент зі
спеціальності 073 „Менеджмент”**

Укладач:
к.е.н., доцент Караван Н.А.

Підписано до друку 27.08.2025

Формат A4 Обсяг 1,7 др.арк.

Тираж 40 екз. Замовлення 254

вул. Дніпробудівська, буд.2, м.Кам'янське, 51918